

Rok Zavrtnik

Idiot*

Jaz sem zel človek... zelo slab človek. Nisem uradnik, daleč od tega. Celo še več — na uradne zadeve se sploh ne spoznam. To je prava grozota. Ko stopim v trgovino ali banko, da bi plačal kruh ali dvignil denar, vselej stopim k napačni blagajni ali okencu. In potem ko me na to opozorijo, se spet premaknem k napačnemu pultu. O da, pultov je danes po svetu toliko, da se preprosto izgubiš med njimi! Kako je šele na tržnici, kjer vam neomejeno število oseb ponuja neomejeno število neomejeno dobrih reči v neomejenih količinah! Pomislite! Prava grozota. Jaz pa — ki se še v banki ne znajdem — hodim med njimi, stiskajoč pesti, da me ne bi prav vsak od njih zvalil k svoji pogodbi. A praviloma skoraj vselej popustim — in tako se dogaja, da me celo tedaj, ko nimam niti najmanjšega namena kaj kupovati in se mi na primer celo zelo mudi kam, zvali kak glas kake ravno prav glasne in sugestivne gospe, ki prodaja solato ali regrat, da pristopim k njej in jo, vprašujoč se, kaj hoče, pobaram po ceni in kvaliteti, kot pač to običajno počno kupci (kar sem izvedel iz prve roke!)... In tako se zgodi, da na docela neprimerno mesto (na primer v banko, šolo ali v kino) prispem s polnimi rokami solate in krompirja. O da, maščujeta se mi moja neumnost in slabost. To še posebej spoznam tedaj, ko sem — spričo nevzdržnih okoliščin (ki pa se jih v sodobnem vsakdanu resnično ne manjka) — prisiljen odvreči vrečke, polne zelenjavnih dobrot (včasih so zraven tudi rože), v kak zakoten smetnjak — z majhnim upanjem, da dobrote pridejo pravemu — lačnemu in brezdomnemu — človeku v roke.

Toda vprašali me boste — odkod, kako le naj bi bil človek, ki s takšnimi upanji hodi po svetu, kako naj bi bil tak človek slab (to zase trdim in od tega niti za milimeter ne odstopam)? Povem vam po pravici — čeprav mi gre le težko z jezika — vam povem, da je že v tem, kar sem povedal doslej, najbolj neposreden in živ dokaz

* Vse zveze (reminiscence) s Fjodorom Mihajlovičem Dostojevskim, z njegovimi »Zapisi iz podpolja« in z »Idiotom«, so nenaključne. Še več: plod nujnosti so.

mojega zla. Podrobno preberite še enkrat vse zapisano — ali ne opazite moje VSE-OBVLAĐUJOČE samovšečnosti (ki se odraža v kvasanjih z upanjem in podobno moralno navlako), ki se kot rdeča nit vleče skozi mojo pripoved in predstavlja vrhovni motiv v vsem, kar povem in kar ZMOREM POVEDATI SPLOH? Vi kar bodite nejeverni — nejevernost je pravzaprav prav voda na moj mlin in morda tudi tisti razlog, zaradi katerega ste sploh voljni poslušati moje besedičenje. Zato naj vam kar odkrito povem: ne mislite, da o vas mislim kaj dosti boljše kakor o sebi. Če vam v pogovoru piham na dušo, vam piham zato in samo zato, ker ste voljni poslušati moje izpovedi in samo če ste to sploh voljni početi. V resnici mogoče mislim še slabše o vas — ki ste nejeverni — kot o tistih, ki kritično in pozorno prebirajo moje besede, zavedajoč se omenjene slinavosti, ki me pač — Bog pač pomagaj — obvladuje. A naj se ustavim: saj vendar konec koncev ne živimo zato, da bi se žalili (kakor to na primer uporno počnem jaz!). Zato naj se raje spet obrnem k sebi, tja, kjer je pravi vir zla, o katerem teče beseda.

Spričo že opisanih lastnosti sem človek, ki je bil v življenju že velikokrat imenovan idiot. Kadar je prišlo do tega, me je bolelo, zelo bolelo, tu pri srcu. A zmeraj sem se takojci spomnil tistega strahotnega starega pregovora (ko bi vedeli kolikokrat sem ga preklel!) »resnica boli« in se zaradi njega — v boju sredi notranjih in vnanjih viharjev, ki so me bili v obraz in v misli — ponižno — a še bolj ponižano — skušal čimprej zavleči v zavetje, ki ga — objektivno gledano — predstavlja košata senca že omenjenega pregovora. Na ta način — torej na način večnega bega in zapiranja oči pred stvarnostjo in lastno nemočjo — sem se dolgo uspeval izogibati tistemu temeljnemu — to je: resnici sami. Prav to pa, da sem jo navsezadnje tudi srečal, mi zdajle omogoča, da vam pripovedujem tole zgodbo: ki pa je — kljub siceršnjim slabostim, ki sicer prevladujejo v njej — DOCELA ODKRITA (od tega, dragi bralci, ne odstopim niti za milimeter!). Povem vam, kako sem jo srečal.

Pravzaprav ne vem, če bi vam povedal... — preveč banalno je bilo. Ne, ne — ne banalno nasploh, banalen je bil samo dogodek, prek katerega sem se ji (namreč resnici) približal. Sicer pa to mogoče sploh ni važno. Še bolj pomembno pa je to, da VAS TO SPLOH NE ZANIMA. Če bi vedeli, za kaj gre, bi ta hip prenehali s poslušanjem in branjem. In še ta hip bi dejali: »Ah, idiot! Bog mu odpusti, njemu in njegovim narcisističnim kozlarijam.« In bi se lepo posvetili pametnejšim ali vsaj pomembnejšim, manj ničevim stvarim. Zato pa naj hitro povem — nadejam se, da me nihče ne posluša — za kaj gre.

Pogledal sem namreč v slovar tujk. Pod črko I. In potem sem poiskal še ostale. Citiram, kaj je pisalo: »idiót -a m (latinsko *idiota* iz grščine *idiotes* — zasebnik (iz nižjih slojev), ki ne sodeluje v javnih

zadevah in jih ne pozna) 1. nevednež; tepec, topoglavec, 2. v medicini bebec, slaboumnež, primitivni idiotizem« (konec citata). Vse to najdete pod geslom »idiot«, geslom, ki sem ga celo življenje poslušal, zgrožen spričo nevednosti, kaj pomeni, a zdaj . . . O Franc Veršinc, o stari Grki, HVALA VAM, TISOČKRAT VAM HVALA, naj vam bo povrnjeno stokrat!!! Vidite, zdaj vem, kaj sem, zdaj vem, kaj so v resnici mislili tisti, ki so mi pravili idiot, in zdaj šele vidim, kako preprosto je to, kako preprosta je resnica in kako neumen sem bil, da sem ji kazal zobe! Sem le »zasebnik iz nižjih slojev (plemenito!), ki se ne spozna na javne zadeve!«. In popolnoma normalno je, če takšni veljajo lahko tudi za »nevedneže, tepce in ostalo, kar piše zgoraj . . . toda pomembno je, da smo vsi mi, vsi mi, ki smo idioti, v bistvu samo zasebniki, ki se ne spoznamo na javne zadeve. In normalno je, da so takšni ljudje v časih, ko so javne zadeve zelo (res zelo) čislane, tudi nevedni in mogoče tudi bebasti (v razmerju do tistih, ki so jim javne zadeve domače) in da jih za takšne potem ima večina ljudi, ker danes večina ljudi nima nobenih težav na trgu, v banki in šoli ali v službi. In razumljivo je tudi, da mora potlej medicina zdraviti to bebastost pri ljudeh, saj sicer družba ne pride nikamor več naprej in bi se razvoj končal. Da, da, temu je tako, vse bo še dobro, ne skrbite . . . Vsi vi, ki se bojite biti idiot, se bojite samo zaradi svoje nevednosti, ker ne veste, da je to čisto normalen družbeni in človeški pojav, namreč da obstajamo ljudje, ki se ne spoznamo na javne zadeve in ki povzročamo zato kup težav drugim, ki se nanje spoznajo, bankirjem, profesorjem v šolah, urednikom in uradnikom, vsem tem zlatim ljudem, ki nas v bistvu ohranjajo pri življenju in skrbijo za nas, da preživimo, in da torej ne izumremo, tako da v bistvu biti idiot ni noben zločin, ampak normalen družbeni in človeški pojav. In takoj, ko to spoznate, prenehate biti popoln idiot, prenehate biti absoluten idiot, ki ne ve niti tega, da to je, ampak zrelo — s slovarjem tujk v rokah — vzamete resnico nase in tako sprejmete svojo usodo ter je več ne zame-lujete ali ravnate z njo kakor z žogo ali kot s kakšno prepovedano rečjo, ki jo je treba skriti za pripravno resnico (ki pa je nevednost), in pogumno stopite na pot svojega sloja, z odprtimi očmi, usti in rokami, kakor pravi, pošteni ljudje, ki spoštujejo svoje izvore. Jaz sem resnico spoznal — pa čeprav imam še zmeraj težave z uradniki. Ampak v bistvu imam tudi njih rad — čeprav manj od svojega sloja. Jaz pričnjam spoštovati svojo nevednost. Zato in samo zato lahko sedaj z vami govorim tako odkrito o njej. Je že tako, da nista samo vednost in uradovanje javna stvar, ampak tako, da sta danes tudi že nevednost in nejavna stvar v bistvu javna stvar, ker ju je veliko vsepovsod naokrog, čeprav jo vsak nekam tlači. Uradniki na primer tudi niso vsevedni, saj ne vejo, kar jaz vem. Ne vejo, kaj v resnici rečejo, ko pravi-ko komu — ko so na primer jezni — »idiot!«, saj v glavnem ne vejo, kaj to pomeni v stari grščini. Ampak stari Grki so že vedeli. Že nji-

hova definicija kaže, da so v bistvu vedeli, kaj je idiot, in so zato tudi spoštovali nevednost, ker so vedeli, da tudi nevednost pomaga ohranjati državo. Po mojem so se oni zato tudi gotovo imeli rajši. Večkrat v življenju se spomnim nekega starega pregovora, ki sem ga prebral v neki knjigi, kjer neki star modrec, ki je bil stari Grk, pravi nekemu idiotu, ki se je pogovarjal s samim s seboj, »ne govoriš s slabim človekom«. Včasih ga nisem tako dobro razumel, zdaj pa ga prav gotovo. Po mojem je treba biti samo strpen, da enkrat spoznaš samega sebe. Jaz, ki sem se spoznal, natančno vem, kdo sem. Zato tudi lahko naglas rečem, da sem slab človek, kot sem že poudaril. Pa tudi malo zel.

Ne verjamete?

Toda jaz štejem sebe za najpametnejšega človeka na svetu!

To je tisto!

In prav zato me je sram. Saj vem, da samo idiot lahko misli kaj takega. Ampak jaz vem za svojo nevednost in jo odkrito priznavam. To je moja skrivnost. Resda je idiotska — a to ne spremeni stvari. Kajti boljše ne poznam.

Pozdravljam Vas
jest, idiot

P.S. Pa pozdravite kneza Miškina, če ga kaj srečate. Malo je bilo na svetu boljših ljudi kakor on. Če bi na svetu živeli sami takšni, kot sva on in jest, bi bilo povsod vse v redu.